

Reizigers

Omslagillustratie: Sander van Zijl (olie op doek, naar Albert Bierstadt 1868),
www.sandervanzijl.nl
Vormgeving en opmaak: Ton Kuijpers Vormgeving Rotterdam
Drukkerwerk: Ten Brink Meppel

© Wim van Galen 2015
ISBN/EAN 978-90-819628-2-7
www.uitgeverijdezoon.nl

Reizigers

Roman

Wim van Galen

1

Meer dan een uur geleden al was het in een flits uit de vergetelheid opgedoken, het beeld waardoor hij plotseling in zijn vroege jeugd was beland, en nog steeds eiste de wringer waar zijn grootmoeder het natte wasgoed doorheen haalde al zijn gedachten op. Scherper dan ogen kunnen zien, zag hij wat er zich afspeelde.

“Pas op je vingers”, waarschuwde ze terwijl hij haar de druipende lakens en kledingstukken aanreikte. Hij bestudeerde het mechaniek dat ze met haar sterke rechterarm in beweging zette; tussen de twee met kurk beklede rollen die tegen elkaar in draaiden, werd het gekwelde textiel gulzig naar binnen gezogen; meedogenloos werd al het water eruit geperst. Hoe vaak had hij zich niet gevoeld als de dweil die hij aan de achterkant weer tevoorschijn zag komen: uitgeknepen, platgewalst, happend naar lucht?

Waar was het begonnen? Had hij het altijd in zich gehad, vanaf zijn jeugd al? Zat er een lijn in zijn leven, bevond hij zich misschien in een alsmaar benauwender tunnel, en had het dramatische ongeluk dat zich bijna vijftien jaar geleden had voltrokken hem het beslissende zetje gegeven om definitief vast te lopen? Of was die tragische gebeurtenis toch de enige oorzaak van zijn vertwijfeling? Waarom over-

kwam anderen zoiets niet? Waren die sterker..., ongevoeliger misschien? Wat was eigenlijk het verschil tussen die twee woorden? Wie weet leek het alleen maar zo dat slechts hij zich zo weerloos uit het veld had laten slaan, doolde de rest van de mensheid net zo radeloos in het rond als hijzelf.

Of had hij ergens in zijn jeugd jaren een paar richtingaanwijzers gemist? Was hij eigenlijk wel ooit volwassen geworden? Misschien was hij het af en toe voor enkele ogenblikken? Wat was volwassenheid? Volwassen, volgroeid; het zou betekenen dat je niet verder meer kon of hoefde te groeien..., sowieso een onzinnige gedachte.

Het waren de zoveelste van de ontelbare vragen die in Waldemar opkwamen sinds hij ruim twee weken geleden van huis vertrokken was en waar hij geen antwoord op wist. Misschien kon dat ook maar het beste zo blijven, dacht hij soms; alle pasklare antwoorden die hij had gegeven gedurende al die jaren dat zijn loopbaan zo succesvol leek te verlopen, waren tenslotte ook geen langer leven beschoren geweest dan precies dat ene moment waarop hij meende dat ze de juiste waren.

Gelukkig was het vertrek uit zijn woonplaats Prodteh zonder rare haperingen verlopen. 's Morgens vroeg al had hij afscheid genomen van de kinderen; Heleen was hem om de hals gevallen en had hem gevraagd veel brieven te schrijven, Johan had hem bemoedigend precies zó op de schouder geklopt zoals hij dat zelf vaak bij hem deed. De afscheidskus van Anna, later op die ochtend, had hem doen denken aan de langdurige zoen die ze elkaar meer dan dertig jaar geleden hadden gegeven nadat ze instemmend had geknikt en een gefluisterd maar volmondig 'ja' had geantwoord op zijn vraag of ze met hem wilde trouwen. Net als bij zijn huwelijksaanzoek, was er ook nu een belofte uitgewisseld; alleen hadden de omtrekken daarvan minder hoekig geleken dan indertijd, hadden Anna en hij durven vertrouwen op de sterke, beweeglijke lijnen die al zoveel jaren aan zoveel grilligheid een veilig onderkomen hadden geboden.

Vier maanden geleden was het nu dat hij zijn ontslag had ingediend; te zijner tijd zou hij misschien een andere baan zoeken, misschien voor zichzelf beginnen; tot nu toe had hij er niet eens over na willen

denken. Toen hij het besluit eenmaal genomen had, had het afwerpen van de jarenlang opgetaste ballast hem van de ene op de andere dag een stuk energieker gemaakt. Het leven liet zich sinds zijn jeugd eindelijk weer eens aanzien als een avontuur, elk risico opende nieuwe mogelijkheden, nodigde uit tot vindingrijkheid. “En wat kan er nu helemaal gebeuren?”, had hij Anna voorgehouden. Zijzelf verdiende een klein salaris in haar drogisterij, Johan werkte al een tijdje bij de grootste concurrent van het bedrijf dat Waldemar zelf vanaf de eerste dag na zijn studie bouwkunde mee had helpen oprichten; Heleen zou vóór de zomer haar laatste examen van de opleiding tot tolk-vertaler afleggen. Bovendien was hij altijd een tamelijk spaarzaam mens geweest, en dat stelde hen in staat om tenminste een paar jaar te overbruggen.

Tientallen gesprekken hadden ze er aan gewijd; een einddatum had hij zich niet laten aftroggelen, maar des te meer moeite had hij ervoor moeten doen om zijn gezin ervan te overtuigen dat juist zijn terugkomst het uiteindelijke doel van het hele plan was, dat het hem er juist om begonnen was om opnieuw thuis te komen. Fel had hij gereageerd op uitdagende vragen van Johan en Heleen, en de verontwaardiging in zijn “Jullie denken toch niet dat ik zónder jullie kan?!” had ook hemzelf verrast. Anna was hem bijgesprongen, en langzaam, in de loop van enkele maanden, was het plan dat al meer dan een jaar in zijn hoofd steeds vastere vorm had aangenomen, vredig neergestreken in de overdenkingen van hemzelf, van Anna en van de kinderen, zoals een onrustig wervelende zwerm spreuwen uiteindelijk een geschikte plaats vindt om te overnachten; en het gekwetter was verstomd. De laatste weken hadden ze hem zelfs aangespoord om een definitieve datum voor zijn vertrek vast te stellen. En terwijl hij zijn tocht tot in de kleinste details had uitgestippeld, was hij zo overtuigd geraakt van de juistheid van de weg die zich aftekende dat hij had besloten om zonder allerlei technische hulpmiddelen op pad te gaan. Met niet meer dan een aantal wandelkaarten en een kompas wilde hij de plaats van bestemming bereiken.

De tranen hadden haar stem niet gebroken toen Anna hem bij de tuinpoort een goede reis toewenste en zijn rugzak nog eens recht

trok; echt zwaar was die niet, hij had alleen het hoognodige meegenomen. Waldemar had haar beide handen in de zijne genomen, ze tegen zijn hart gedrukt, en nogmaals beloofd dat hij haar op de hoogte zou houden van het verloop van zijn reis en van zijn ‘overpijn-zingen’ zoals hij het woord met een glimlach voor haar had gespeld.

Zittend in de berm van een tweesporig zandpad in een vruchtbaar landbouwgebied keek hij naar de paarden in het weiland tegenover hem. Eén was er de onbetwiste leider van de groep, niet eens het grootste of sterkste dier. Als het opkeek, bogen de andere het hoofd of keken ze schichtig weg; als het zich verplaatste, volgde de rest slaafs en behoedzaam, voldoende afstand in acht nemend om elke verstoring van de rangorde te vermijden.

Waldemar moest denken aan Sergiusz, aan die gure dag in december vorig jaar waarop hij zonder afspraak naar diens kamer was gelopen. “Kan ik hem even storen?”, had hij aan zijn assistente gevraagd. Ze had nauwelijks opgekeken en Waldemars ogen waren even blijven hangen bij de foto die op haar bureau stond: twee vrolijke meisjes, pakweg vijf en zeven jaar oud, stoeiend met hun vader. Nee, bij nader inzien had hij gemeend dat het gelukkige tafereeltje op dit moment niet zo’n geschikt aanknopingspunt bood om haar stuurse blik via een soepele bocht om te buigen naar een mildere; sinds kort immers deden geruchten de ronde dat zij en Sergiusz het met elkaar hadden aangelegd.

“Kijk zelf maar”, antwoordde ze stug.

Als een vorst zat Sergiusz achter een onmetelijk leeg bureau in een tijdschrift over vakantiebestemmingen te bladeren. De zaken gingen goed, en dat moest zichtbaar zijn, zag Waldemar. Het interieur van de werkkamer was zojuist vernieuwd: het donkerhouten meubilair blikte hem glanzend tegemoet, de goudgelijste foto’s van voltooidde bouwwerken in de verlichte vitrine glinsterden als trofeeën in een prijzenkast en de pluche gordijnen en fauteuilkussens waren van een onbestemd roodbruin dat alle kleur van het binnenvallend daglicht

absorbeerde. Het betreden van het witte, geruisloze tapijt deed Waldemar op een onaangename manier denken aan het binnenstappen van een bordeel, een indruk die nog versterkt werd door het levensgrote, portretloze, maar overigens veel te opdringerige en hoerige naakt dat aan de muur tegenover Sergiusz' bureau hing. 'Foei, wat een ordinair ding. Een vieze foto van de kermis doet er niet voor onder...', dacht Waldemar, en ineens proefde hij de besmukte toon waarop daarover heel lang geleden in zijn puberende vriendengroepje werd gesmoezeld.

Omdat hij nogal klein van stuk was, had Sergiusz een hoge stoel achter het bureau gezet zodat hij altijd neer kon kijken op degene die tegenover hem zat. Zijn benen waren onzichtbaar, maar de gedachte alleen al dat ze de grond nauwelijks raakten, gaf aan zijn pose iets potsierlijks, iets van een trekpop. Waldemar peilde de zelfgenoegzaamheid die daar zetelde. Onder het bureau vermoedde hij bruinsuède schoenen en een broek van dezelfde paars-bruin geruite stof als het te nauwe vest dat vooral als decor diende voor de opzichtige gouden ketting van zijn zakhorloge. Het bijbehorende jasje hing onberispelijk over een kleeerhanger aan de kapstok. Terwijl hij sprak deed een fatterig lila sjaltje ijdele pogingen om zijn weke onderkinnen te verbergen.

"Hé Waldemar, ouwe rukker..., dat is een tijd geleden! Hadden wij een afspraak? Wat brengt je hier? Eigenlijk zien we elkaar veel te weinig. Als ik een keer wat meer tijd heb, moeten we weer eens ouderwets de beest uithangen..., het flink op een zuipen zetten, een beetje achter de meiden aan zitten. Een lekker potje naaien is uiteindelijk het enige wat ertoe doet, toch?" Ineens leek hij te merken dat hij met zijn plichtmatige jovialiteit de verkeerde toon had aangeslagen en met klanken die hij na lang oefenen in zijn keel had leren af te knijpen, probeerde hij een wending te maken: "Ja jongen..., vroeger, toen we geregeld op zakenreis gingen, toen is het allemaal begonnen..., wat hebben we een plezier gehad in die tijd, en kijk nu eens om je heen..., een schitterend interieur, vind je niet? En een gewillige secretaresse..., wat kan een mens zich nog meer wensen? Hoe is het thuis? Die Anna van jou is ook niet zo flauw aangelegd, toch?" Het masker van succes dat hij

droeg, zat zo strak dat het niet bewoog terwijl hij sprak; zijn troebele ogen ontweken het contact, bleven onpeilbaar, onvindbaar zelfs. Net als in elk gesprek van de afgelopen jaren ging het ook vandaag vanaf de eerste minuut over seks.

Waldemar negeerde Sergiusz' gehengel en wilde het kort houden. Zonder omhaal vertelde hij dat hij het bedrijf meteen na dit gesprek zou verlaten. Nee, Sergiusz hoefde zich geen zorgen te maken; zijn werk had hij al overgedragen aan een paar collega's. Hij was klaar in dit bedrijf, hij moest eruit, kon niet meer verder, was ingesneeuwd in zinloosheid, voelde geen enkele verbinding meer met de ambities en werklust van vroeger. Hij wilde alleen nog maar op zoek naar inzicht en verheldering, zijn leven weer betekenis geven. Daar zou hij zich voorlopig aan wijden, aan niets anders.

“Jammer, we zullen je missen, maar helemaal onverwacht komt het niet natuurlijk. Ik ben blij dat je je vertrek op de werkvloer al geregeld hebt, zo ken ik je... Tja, ik kan je besluit alleen maar respecteren, misschien blijkt het straks wel een gouden greep om je geluk elders te beproeven. Dapper hoor, en wat je ook gaat doen, ik wens ik je in elk geval heel veel succes toe”, antwoordde Sergiusz terwijl zijn ogen op en neer dwaalden tussen het bedrijfsterrein waarover hij uitzag en het veel te blote naakt aan de muur tegenover hem. In de korte stilte die volgde, dijde de afstand tussen de twee mannen uit tot een woestini, en Sergiusz stond op om Waldemar uit te laten. In de deur gaven ze elkaar een stroeve hand; ze wensten elkaar het allerbeste toe.

Wegwandeland haalde Waldemar opgelucht adem: ‘Gelukkig, die deur zit voorgoed dicht’, en triomfantelijk besepte hij dat Sergiusz precies de schoenen had gedragen die hij hem had toegedacht.

Bij het hek van het weiland klapte hij een paar keer in zijn handen. De paarden keken op, aarzelden even, en toen hun leider op Waldemar toeliep, volgden de andere gehoorzaam, hun tempo versnellend toen ze zagen dat Waldemar zich bukte om wat gras in de berm te plukken. Het viel nog niet mee om ze allemaal een handvol te voeren; telkens werden de vier onderdanen verdrongen door de bruinzwarte

leider die alles voor zichzelf opeiste, schoppend en bijtend naar zijn soortgenoten. Gelaten lieten de andere dieren de afstraffing over zich heen komen en weken ze voor de bazigheid van hun overheerser. Waldemar probeerde het lastige paard een beetje weg te duwen en sprak het ernstig toe; soms kreeg hij enkele seconden lang de gelegenheid om ook een ander dier iets toe te stoppen. Toen hij er eindelijk in geslaagd was om ze allemaal een aai over hun neus en wat gras te geven, vervolgde hij zijn weg. Het groepje paarden was alweer weggelopen van de omheining en had zijn bedaard grazende houding terug gevonden.

Hij keek op zijn horloge..., half twaalf. Op hetzelfde tijdstip was hij van huis vertrokken, op dit moment dus precies zeventien dagen geleden, telde hij. Tot nu toe had hij flink door kunnen lopen. Veelal was het bewolkt en koel, maar droog geweest. De drie aaneengesloten regenachtige dagen had hij in een eenvoudig hotel doorgebracht. Vandaag voelde hij voor het eerst de frisse warmte van het voorjaar, de zon had alle grijs verdreven, strooide met gulle hand licht en schaduw over het vlakke, zachtgroene landschap dat zich voor hem uitstreckte, spoorde het aan tot een aanstekelijke levenslust en vruchtbaarheid. Niet belemmerd door het onafwendbare verval dat zou volgen, koesterde elke boom, elke bloem in jeugdig optimisme zijn knoppen. Waldemar bewonderde de vluchtige witte bloesem van de krentenbomen; over een week al zou hij als sneeuw verwaaien, maar hij zou snel opgevolgd worden door het groen van bladeren, en korte tijd later door bessen die niet eens de tijd zouden krijgen om te rijpen alvorens de merels erom zouden vechten. Volgend jaar zouden de bomen gegroeid zijn, nog meer bloesem dragen..., 'de loop der dingen', dacht hij, en hij verheugde zich over zoveel energie en standvastigheid, veel meer dan hij in lange tijd had gedaan.

Diep liet hij de zacht prikkelende lucht in zijn longen doordringen; als hij inademde proefde hij het nieuwe leven dat hem omringde, als hij uitademde stelde hij zich voor dat de herinneringen aan de laatste periode in Sergiusz' bedrijf uit zijn lijf werden geblazen, en langzaam werd de Sergiusz van hun beschamende laatste gesprek verdreven, ontstond er ruimte voor de Sergiusz met wie hij op de middelbare

school al vriendschap had gesloten. In een naar het leek oneindige roes van plezier en gelijkgestemde idealen hadden ze zich na hun studie bouwkunde laten grijpen door ondernemingslust, door enthousiaste opvattingen over vooruitgang, door onstuitbare ambities. Met niks waren ze begonnen, als twee vrienden, in de schuur van Sergiusz' vader; ze ontwikkelden nieuwe technieken en gereedschappen, bedachten ingenieuze constructies voor het overspannen van grote afstanden met spanten van wel vijftien meter; al snel verwierven ze de ene opdracht na de andere.

Ze trouwden allebei in hetzelfde jaar, in dezelfde zomer zelfs: Waldemar met Anna, Sergiusz met Erica. Beide jongemannen zagen er de bezegeling in van hun vriendschap, en putten een tomeloze energie uit de nieuwe bron die ze hadden aangeboord, een kracht die vanzelf in hen opwelde.

Het was tijdens het verjaardagsfeestje van Sergiusz, anderhalf jaar later in februari, toen Erica in een vertrouwelijk onderonsje met Anna en Waldemar klaagde over een aanhoudende moeheid, een onverklaarbare stramheid in armen en benen die haar futloos maakte. "Waarschijnlijk is het helemaal niet nodig dat ik me zo'n zorgen maak, maar het voelt zo vreemd aan allemaal. Ik herken mezelf soms amper, zo onzeker als het me maakt; daardoor kan ik dan weer niet slapen, en 's morgens kom ik uitgeput mijn bed uit, blij en treurig tegelijk omdat het weer licht is. Ik raak er helemaal door van slag; ik zal komende week toch maar eens naar een dokter gaan", had ze tegen hen gezegd. Na haar eerste bezoek aan de huisarts volgde een ware slijtagelag van onderzoek na onderzoek. Zo lang mogelijk twijfelden de artsen, hopen op de laatste strohalm, maar na enkele maanden konden ze er niet meer omheen: hun bangste vermoedens waren bewaarheid; onomstotelijk hadden ze bij Erica een ongeneeslijke spierziekte vastgesteld, een onstuitbaar aftakelingsproces dat de dood elke week zichtbaar naderbij haalde. Ze bleek aan de agressiefste vorm van de ziekte te lijden. Na driekwart jaar kon ze haar huis niet meer verlaten; korte tijd later kon ze niet meer alleen haar bed uit.

Waldemar had Sergiusz nog nooit zo vastberaden en krachtig meegemaakt als in deze periode. Na enkele weken van ongeloof en een

woedend verdriet vanwege zoveel onrecht, bleek hij in staat om zijn liefde voor Erica om te smeden tot de ijzeren wil om haar in de resterende periode alles te geven wat hij te vergeven had; hij bezwoer dat hij Erica tot op het laatste moment zou liefhebben en verzorgen. Alles zette hij voor haar opzij, haar hele verzorging nam hij op zich..., “en aan medelijdende commentaren heb ik geen behoefte”, zo verzekerde hij iedereen die te dicht in de buurt kwam van de pijn die onder zijn onverzettelijkheid schuil ging. Toen Waldemar vroeg waar hij hem mee kon helpen, stelde Sergiusz voor om samen na werktijd wat spullen voor Erica te gaan kopen: haar favoriete geurtjes, make-up, een bos bloemen, maar ook de gewone dingen: een nieuwe pyjama en een paar sloffen. “Als we het met zijn tweeën doen, beleef ik er ook nog een beetje plezier aan”, had Sergiusz gezegd, en samen hadden ze parfum, lipstick, een artistiek opgemaakt bloemstuk, twee paar warme pantoffels, fleurige nachthemden en het duurste ondergoed voor haar uitgezocht. Het werd een gewoonte die ze gingen koesteren: eens in de twee-drie weken gingen ze de stad in en kochten ze alles waar Erica mee verwend kon worden. Na afloop dronken ze te midden van de tassen en dozen een biertje op een terras of in een café, tevreden over hun aankopen. En Erica? Ze was blij met al die mannelijke aandacht, al die verwennerij, maar de meeste steun putte ze toch uit zichzelf, uit haar onwankelbare geloof in een hiernamaals; haar tragische lot verdiepte zelfs haar heilige overtuiging dat aan die andere kant een Nieuwe Wereld, een Wereld van Liefde op haar wachtte. Veel sprak ze er niet over; Sergiusz was er allemaal niet zo zeker van, maar was blij dat het geloof haar lijden verlichtte. Zonder zich te verweren, onderging Erica de strijd die haar lichaam nog voerde.

Waldemar bewonderde zijn vriend in die tijd, om zijn daadkracht en om zijn houding; nooit betrapte hij hem op neerslachtigheid, nooit beklagde hij zich, nooit hoorde hij hem Erica's ziekte vervloeken. “Ik laat het gewoon niet toe”, verklaarde Sergiusz desgevraagd waarna hij onmiddellijk van gespreksonderwerp veranderde.

Hoelang Sergiusz zich er ook tegen verzette, Erica's verzorging werd te zwaar voor hem alleen, en ze moest worden opgenomen in een te-

huis voor intensieve verpleging. Met een onwrikbare discipline bezocht Sergiusz haar tenminste twee keer per dag, maar langzaam sloop er een zwijgzame ongenaakbaarheid in zijn doen en laten. Na een tijdje had hij er geen zin meer in om samen met Waldemar te gaan winkelen, hij reageerde afwezig, soms ronduit afwijzend als Waldemar hem vroeg hoe het met Erica ging. “Slecht”, antwoordde hij steevast, om er dan het zwijgen toe te doen, of in één adem over te schakelen naar de tegenvallende bedrijfsresultaten en wat daaraan gedaan moest worden. Inderdaad verslechterde Erica’s toestand snel. Een half jaar na haar opname overleed ze, toch nog eerder dan verwacht. Toen Waldemar het nieuws aan Anna vertelde, had ze wel een minuut lang gezweven, alsof het bericht die tijd nodig had om zijn bestemming te bereiken. Ze liep naar het raam en hij voelde dat ze haar gedachten meegaf aan de wolken die voorbij dreven. “Ik kan alleen maar blij zijn voor haar..., ze was immers al een tijdje klaar voor de reis. Ik weet zeker dat ze met open armen zal worden ontvangen”, antwoordde ze met vaste stem.

De Sergiusz die Waldemar in de periode daarna zag opstaan, was een andere dan met wie hij zolang bevriend was geweest. Toen hij een keer onverwacht zijn kamer binnenliep, zag hij nog net hoe Sergiusz in allerijl een fles whisky in een lade wegstopte. Vanaf dat moment betrapte Waldemar hem er regelmatig op dat hij naar drank stonk. Als hij ernaar vroeg, kreeg hij een ontwijkende reactie; als hij hem waarschuwde, gaf Sergiusz hem te verstaan dat hij precies wist hoever hij kon gaan en dat hij geen prijs stelde op de bemoeizucht van wie dan ook. Binnen een jaar herkende Waldemar in Sergiusz’ standvastigheid alleen nog maar bazigheid, zijn toewijding leek zich naar binnen te keren, te verworden tot eigendunk. Door hem te herinneren aan de vergezichten die ze in hun jeugd samen hadden verheerlijkt, probeerde Waldemar hem af en toe dichterbij te halen, maar stuurloos als een vlot dat zich prijsgeeft aan de golven, dreef Sergiusz van hem weg naar wat hij zelf lachend aanduidde als ‘een groot en vrij water’. Snel groeiden beide mannen uit elkaar.

Ze hadden een hectische ochtend achter de rug; een leverancier had balken afgeleverd die allemaal enkele decimeters te kort waren, en in de poort van de opslagloods was een flinke ruzie ontstaan over wie de schuldige was. Bewijs bleek niet voorhanden, en na een heftige scheldtirade had Sergiusz aan het langste eind getrokken; de hele partij werd weer ingeladen, ging terug.

In de lunchpauze zocht Waldemar even de eenzaamheid op van een rustig hoekje in de werkplaats en sneed verder aan de houten vrouwengestalte waar hij al een paar dagen mee bezig was; hij deed dat wel vaker, hier onder het raam waar hij daglicht had, of bij mooi weer buiten op de stoep. Vanaf zijn jongste jeugd al had het hem gefascineerd dat hij met zijn eigen handen iets kon maken wat helemaal nieuw was, wat niet bestond en nooit bestaan had, wat zonder hem ook nooit zou kunnen bestaan. De potten boetseerlei die zijn moeder een keer onverwacht voor hem had meegebracht, herinnerde hij zich als het mooiste cadeau dat hij als klein kind had gekregen. Weeklang was hij er uren per dag mee bezig geweest; als hij naar bed werd gestuurd kon hij zich niet losmaken van de kneedbare zachtheid die zich net zo beweeglijk en volgzzaam als zijn eigen vingers telkens opnieuw liet omvormen tot de talloze kleifiguurtjes die in zijn fantasie al levende wezens waren. De onuitputtelijkheid van het materiaal frappeerde hem: als het hard geworden was, kneedde hij het met een beetje water weer warm en soepel, net zolang tot hij geen verschil meer voelde tussen de klei en de binnenkant van zijn handen en het weer geschikt was om elke vorm aan te nemen die hij maar wilde. Toen hij een jaar of tien was, was hij houten beeldjes gaan snijden. Met dezelfde toewijding werkte hij eraan: alsof hij ergens ver van de aarde was, de schepping een helpende hand toestak, zijn eigen unieke bijdrage leverde. Later in zijn jeugd was zijn liefhebberij als een wat kinderachtige bezigheid op de achtergrond geraakt, maar nog lange tijd had hij het niet na kunnen laten om op verborgen momenten zijn beitels en mesjes weer tevoorschijn te halen.

Terwijl hij de welvingen van de schouders en de hals bekeek die hij vandaag had bijgewerkt, vroeg Sergiusz hem of hij mee wilde denken over de grootse plannen die hij met het bedrijf had. Hij had Karl uit-

genodigd erbij te zijn, een wat lacherige, sprietige man die hen soms hielp bij het doorrekenen van nieuwe opdrachten en die zich een gehaaid en feilloos rekenmeester had betoond. Sergiusz had Karl al eerder op de hoogte gebracht van zijn plannen, en nu rekenden ze het samen allemaal nauwkeurig aan Waldemar voor: ze hadden meer dan genoeg werk en de verdiensten waren goed, maar het kon allemaal veel beter, er lagen unieke kansen, nu of nooit was er de gelegenheid om ze te grijpen en een groeispurt in te zetten. Karl sprak alsof er geen moment te verliezen was, toverde met gekrabbelde cijfers en haastige woorden een oprijzend imperium van bakstenen en voorspoed tevoorschijn. Waldemar liet zich meezuigen in de geestdrift waarmee Sergiusz en Karl elkaar groter, en de wereld kleiner maakten; geïmponeerd hoorde hij alle ideeën en berekeningen aan. Ze zouden een nieuwe werkplaats bouwen en er moest een boel personeel bij; Sergiusz en hij zouden zich alleen nog maar hoeven te bekommeren om het verwerven van opdrachten, het ontwerp en de constructie van nieuwe bouwwerken en om het leidinggeven aan werklui. Karl zou hun financiële man worden. Het was Vooruitgang, het Voorop gaan in de Vaart der Volkeren, die ze elkaar in overtreffende trappen voorhielden. De wereld wachtte op hun signaal! Het moest allemaal brutaler, listiger, en vooral ook sneller. In blufstemming eindigde hun gesprek. Toen Waldemar weer naar de werkplaats liep, realiseerde hij zich ineens dat Sergiusz de laatste tijd niet alleen manhaftiger, maar vooral ook veel dikker was geworden; in één woord ‘gewichtiger’.

De grotere werkplaats kwam er, net als meer personeel; de houten werkbank van Waldemar werd vervangen door een stalen bureau op de eerste verdieping van een eigentijdse loods waar Sergiusz, Karl en hijzelf elk een eigen kamer inrichtten. Waldemar was nu bijna veertig en beschouwde zijn privékantoor als een welverdiende entourage voor de mooie positie die hij door hard te werken had weten te bereiken. Bij de verhuizing stopte hij de onvoltooide houten beelden in een doos. Op een stille zondagochtend ging hij ze ophalen en nam hij ze mee naar huis. Na een tijdje verdween zijn kleine jeugdliefde ongemerkt naar de zolder.

Links en rechts van hem rezen hoger wordende bosschages op en werktuiglijk keek Waldemar om zich heen, onbewust op zoek naar geschikte stukken hout om er een figuur uit te snijden. Af en toe raapte hij iets op, liet er zijn ogen en handen overheen gaan als om te onderzoeken welk beeld al in de vorm en de structuur van het hout besloten lag. Minutenlang bekeek hij een knoestige wortelstronk. Hij slaagde er niet in om in de wirwar van die bundel taai en uitgeteerd hout een evenwicht te vinden en moest denken aan zijn vergeefse pogingen om betekenis te geven aan de papieren wereld die vanaf de eerste dag dat hij zijn nieuwe kantoor had betrokken zijn bureau had bedolven.

“Afgekeurd”, mompelde hij en hij wierp de stronk van zich af. Toen al, herinnerde hij zich nu, was de vraag wel eens bij hem opgekomen of hij op de goede weg zat, of het vullen van archieven en het berekenen van winsten zijn bestemming was; en dromerig uit het kantoorraam starend had hij vaak terug gedacht aan het zonlicht dat door de bestofte ruit zijn snijgereedschap had doen glanzen, aan de koele schaduw op de stoep achter hun oude schuur. Strijdlustig had hij zijn twijfels onder het succes van het bedrijf en onder de oogverblindende plannen van Sergiusz en Karl begraven, hopen dat ze voorgoed zouden verdwijnen. Met niemand sprak hij over zijn onzekerheid; hij imiteerde het blakende zelfvertrouwen van Sergiusz, probeerde net als hij de wereld naar zich toe te rekenen, blij te zijn met geld en aanzien, maar incasseerde slechts een vaag gemis. Anna stimuleerde hem voluit om vorm te geven aan wat hij haar liet denken dat zijn hoogste ambitie was.

Vóór hem lag een uitgestrekt bos van gemengd loofhout waar zijn weg doorheen leidde. De randen waren aangevreten door houtkap, her en der lagen reusachtige stapels gevelde boomstammen. Honderden karrenladingen ervan hadden Sergiusz en hij verwerkt bij het bevechten van hun voorspoed. Hij hield zijn pas in, en ging zitten op de stam van een enorme beuk die aan de kant van het pad was beland, een beetje afgedwaald van de rest.

Het was bijna drie uur in de middag. Waldemar keerde zijn gezicht naar het volle zonlicht en sloot zijn ogen voor de verblindende fel-

heid. Hij had zin om nog even te blijven zitten op deze boomstam, te genieten van de ijle voorjaarslucht en de verlegen warmte van de zon die op dit uur alweer begon te temperen. Over een half uurtje zou hij zich in de klamme koelte van het bos begeven; er was dan nog tijd genoeg om ergens halverwege een slaappleats te zoeken. Het paste allemaal precies in het schema dat hij in zijn hoofd had.

De ingenieuze constructie voor de overkapping van de nieuwe markthallen in Datsed, de grootste stad in de wijde omgeving, was hun ultieme uitdaging geweest, het zou hun meesterwerk worden. Dag en nacht waren ze ermee bezig, tekeningen makend, houtsoorten selecterend, steigers en takelstellages ontwerpend. Ze trokken de beste vakmensen aan, onderhandelden met de opdrachtgever en de onderaannemers. Na maanden van voorbereiding kon de bouw van start, en met een indrukwekkende stoet wagens, als van het grootste circus sinds mensenheugenis, werden werklui en materialen naar het ont ruimde plein in het centrum gebracht. Voor de arbeiders die van heinde en verre waren aangetrokken werden er aan de rand van het terrein houten keten als nachtverblijf gebouwd; één van de wagens was zelfs verbouwd tot een keuken waar maaltijden konden worden bereid. Er was de opgewonden drukte van roepende stemmen, van ijzergekleetter, van gesleep met steigeronderdelen, koperen pijpen, leidingen, bedradingen en enorme voorraden hout. Binnen een halve dag was het plein gekoloniseerd door het felle geel van alle wagens en werktuigen die voor deze gelegenheid opnieuw in de verf waren gezet. Het terrein werd afgezet met een hekwerk, en naar een ideeetje van Karl markeerden twee hoge masten met gele vlaggen de ingang. Waldemar en Sergiusz keken trots toe hoe alles precies volgens plan verliep, ze instrueerden de voormannen, wezen alles en iedereen zijn plaats en lieten zich de bewonderende woorden en blikken van de toegestroomde buurtbewoners en nieuwsgierige kinderen welgevallen. “Is het geen machtig gezicht, al die mannen, al die drukte, al die kleuren?”, vroeg Sergiusz, en hij maakte een weids gebaar. “Het wordt een feest, deze onderneming, en we zullen onze naam voorgoed ves-

tigen als iedereen straks ziet wat het eindresultaat geworden is.”

“Het ziet er fantastisch uit, en we hebben een schitterend plan; maar we beginnen net, we zijn er nog niet”, antwoordde Waldemar een beetje zorgelijk. “Hebben we nu al zekerheid over de levering van die stalen ankers en trekstangen? Ik vond die leverancier nogal een louche type; ik hoop dat het allemaal gaat lukken...”

“Maar natuurlijk gaat dat lukken. Ik ken die vent goed; heb er een paar erg leuke avonden mee doorgebracht, is bepaald geen kleine jongen! En Karl blijft op de zaak, die houdt alles perfect onder controle. Die zorgt er wel voor dat wij hier alles op tijd geleverd krijgen. Ga je mee naar ons hotel? Tijd voor champagne! De komende weken zullen we ons daar moeten vermaken, doe je mee?”

“Natuurlijk doe ik mee!”, en Waldemar volgde Sergiusz naar het aan de markt gelegen hotel waar ze hun intrek hadden genomen, pal tegenover wat hun levenswerk moest worden.

“Ah joh, doe niet zo moeilijk”, zei Sergiusz tegen de aarzelende Waldemar toen hen later die avond door enkele aangeschoven voormannen werd voorgesteld om naar één van de plaatselijke nachtclubs te gaan. Hij was geschrokken van het plan, had in de verste verte niet verwacht dat dergelijk vermaak er óók bij hoorde, en besepte hoe naïef hij soms kon zijn. Op het moment dat hij voorwendde dat hij te moe was voor zo’n uitstapje, werd hij ineens overvallen door de vermoeidheid die hij zelf verzonnen had. “Een andere keer mischien”, zei hij.

De start van de bouw van de markthal verliep veel vlotter dan ze hadden durven hopen; binnen een week al liepen ze voor op al hun schema’s en op de bouwplaats heerste een opperbste stemming. ‘s Avonds in het hotel werd er stevig gedronken op het succes van de onderneming en de weg naar de plaatselijke clubs en bordelen werd bijna dagelijks gevonden. Op zaterdagavond schoof Waldemar schoorvoetend mee. Eenmaal binnen bij Casa Rossa kwam hij niet meer van zijn plaats; terwijl hij tot diep in de nacht aan de bar bleef zitten en de verlokkingen van uitpuilende décolleté’s en blootvallende dijbenen door het aanbieden van nog maar een drankje op afstand hield, zwermden de anderen uit naar plekken waar onvermoede deu-

ren toegang gaven tot achteraf-kamertjes. Tegen drie uur liep hij in zijn eentje terug naar het hotel, zich afvragend hoe hij zich de komende weken zou moeten opstellen om te midden van het losbandige gedrag van zijn metgezellen geloofwaardig te blijven: tegenover hen, tegenover zichzelf, tegenover Anna.

Om erbij te blijven horen, gaf hij nog twee avonden toe aan de bralende aansporingen van Sergiusz en enkele van diens trouwe volgelingen, maar niet één keer liet hij zich door de opdringerige vrouwenlijven verleiden. Soms maakte Sergiusz een treiterige toespeeling, maar gelukkig werd Waldemar niet openlijk uitgelachen vanwege de grenzen die hij in acht nam. Hij was blij toen hun drie weken in het hotel erop zaten en dat het hem was gelukt in Sergiusz' wereld overeind te blijven, één van de hunnen te lijken, te doen alsof hij mee lachte om het hanige gekraai over hoerenbezoek en vrouwen thuis waar niks mee te beginnen was. Tegelijk had dat alles hem nog eens pijnlijk duidelijk gemaakt wat hij niet wist. Wie was hij? Waar hoorde hij bij? Waarom deed hij wat hij deed en zoals hij het deed? Lastige vragen die hem de toegang leken te weigeren, en die hij na een paar vruchteloze pogingen ging beschouwen als gemene distels die hij maar beter uit de weg kon gaan. Hij nam zich voor om zich te concentreren op het pad dat nu eenmaal het zijne was geworden, en het vrij te houden van dat lastige onkruid, om het zo nodig bijtijds plat te trappen.

Zijn daadkrachtige voornemens verhinderden niet dat er zich gedurende de maanden na zijn thuiskomst een onzekere verveling van hem meester maakte, en hij verbaasde zich over het uitblijven van enig resultaat van de remedie die hij had bedacht. 'Ik doe toch wat ik moet doen, wat er van me verwacht wordt; waarom werkt het dan niet? Waarom voel ik me zo ontheemd, waarom lijkt alsof mijn eigen leven me door de vingers glipt?'

Zijn werklust liet hem in de steek, bitterheid over het plezier dat hem was ontnomen kwam ervoor in de plaats. De onvrede bleek besmettelijk en sloeg over naar zijn huwelijk, zette hem aan tot het bedenken van nog meer onvervulde wensen. Bij Anna, zo praatte hij zichzelf aan, vond hij niet wat hij in de seksclubs vanwege haar achterwege

had gelaten. De liefdeloze hartstocht die hij had weerstaan, kon en wilde ze hem niet geven, kon en wilde ze ook niet van hem ontvangen. Ze hadden een paar knallende ruzies over de erotische kledingstukken en speeltjes die Waldemar ter opvrolijking van zijn humeur in hun huwelijk wilde introduceren. Voor het eerst sinds ze getrouwd waren, werd er met deuren gesmeten en sneuvelde er glaswerk; een antieke aardewerken kruik spatte uiteen tegen een aanrechtkastje en liet een lelijk litteken achter. Na elke uitbarsting deden ze allebei hun best om elkaar weer te vinden, maar er sloop verwijt en ergernis in Waldemars gedachten, in zijn stem, en in zijn houding.

Toen Sergiusz hem bijna een half jaar later vroeg om weer voor een paar weken mee te gaan naar het hotel tegenover de markthal zodat ze zich ter plaatse op de hoogte konden stellen van de vorderingen, stemde hij zonder aarzelen in. Vooraf kostte het hem enkele dagen en het nodige geweld om alle twijfel van zich af te schudden, maar al vanaf de eerste avond van hun verblijf in Datsed nam hij volop deel aan de broeierige handel in wellust, en zonder nadenken gaf hij zich over aan opwindend verpakte borsten en billen.

“Zó mag ik het zien”, had Sergiusz hem gecompimenteerd toen ze elkaar de volgende ochtend bij het ontbijt weer ontmoetten.

De zon verzwakte, het einde van de dag kondigde zich met kilte aan. Waldemar stond op van zijn zitplaats om de tocht te hervatten; door de beweging zou hij de kou nog een hele tijd kunnen trotseren. Tot nu toe was het landschap tamelijk vlak geweest, maar vanaf hier zou zijn weg omhoog leiden, het gebergte tegemoet waarvan hij de besneeuwde toppen in de verte al kon onderscheiden. Heel ver daarachter bevond zich zijn einddoel. Als hij zijn reisschema wilde volgen, zou hij vandaag nog een flink eind door het bos moeten, en energiek gespte hij zijn rugzak weer om.

Langzaam nam het bos hem in zich op, de blauwe lentelucht werd in stukken geknipt door de tientallen meters hoog reikende takken van het optorende zwarte geboomte. Bij het inademen proefde Waldemar de nevelige namiddag, onmiskenbare voorbode van de naderende

avondschemering. De natuur spreidde het bed voor de nacht, en als hij goed keek, kon hij de invallende duisternis al zien. Tegelijk zag hij de wroeging die hij jarenlang vaag had gevoeld, maar nooit tot in alle uithoeken had durven te verkennen. Nee, die bladzijde uit zijn levensverhaal scheuren, of eenvoudigweg negeren, dat had hij nu lang genoeg geprobeerd, het zou hem nooit lukken. Om er mee af te rekenen, wist hij dat het nodig was om zijn onbehouwen gedrag en zijn ontrouw tegenover Anna in volle omvang onder ogen te zien. Terugdenkend aan de bordelen die hij had bezocht, gaf hij alle details die hem te binnen schoten de ruimte..., de namen van de vrouwen die er geweest waren, hun uiterlijk, hun geparfumeerde lichamen, de opwinding, het genot, de bevrediging, maar ook alle narigheid die het hem had opgeleverd om ermee te stoppen. Terwijl hij al die bijzonderheden tot leven wekte, kwamen er tranen in hem op vanwege de beschamende liefdeloosheid en een diepe spijt tegenover Anna. Nooit had hij er haar iets over verteld, nooit had zij ernaar gevraagd. Zou ze ooit iets hebben vermoed? Hij herinnerde zich geen signalen. Het was allemaal gebeurd in de hectiek die er aan de buitenkant had uitgezien als het hoogtepunt van zijn carrière, een episode waarmee hij tijdens deze wandeltocht vrede moest proberen te sluiten. Vanaf een zonbeschenen open plek in de verte gloorde het inzicht dat hem dat alleen zou lukken als hij zijn ontrouw zou opbiechten tegenover Anna, een gedachte die hem heel even opluchtte, maar die binnen een seconde alweer werd overmeesterd door vrees en schaamte. Toch zou zijn bedrog, ondanks het loden gewicht ervan, ergens een zachte landing moeten maken de komende tijd, beseftte hij. En daar had hij Anna's hulp hoe dan ook bij nodig.

De markthal was bijna overkapt, maar de voortvarendheid van het eerste uur was eruit. Al met al hadden ze intussen een vertraging op-